

Влада на Република Северна Македонија
Генерален секретаријат

Почитувани претставници на граѓанските организации,

Ви благодариме на интересот за учество на Повикот до граѓанскиот сектор за придонес во подготвувањето на Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2027 година. Пополнетиот образец (заедно со прилозите, доколку ги има) доставете го до Одделението за соработка со невладини организации на Генералниот секретаријат на Владата, електронски на адреса **nvosorabotka@gs.gov.mk** со назнака **Иницијатива за ГПРВ 2027 до 15.09.2026 година**. Со доставување на образецот потврдувате дека се согласувате вашата иницијатива да биде објавена на веб страницата www.nvosorabotka.gov.mk.

Општи податоци за здружението / фондацијата

Име на здружението/фондацијата: Finance Think – Институт за економски истражувања и политики

ЕМБС (матичен број на правниот субјект според податоците во Централен регистар):

Седиште и адреса (улица, број, општина): ул. Фредерик Шопен ½, 1000 Скопје

Застапник: Благица Петрески

Веб страница: www.financethink.mk

Електронска пошта (e-mail): info@financethink.mk

Телефонски број за контакт: 078 361 727

Лице за контакт: Благица Петрески

Предлог- иницијатива

за годишна Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2027 година

Наслов на иницијативата: Унапредување на системот за грижа: достапни услуги, одржливо финансирање и поддршка на лицата кои се грижат

Стратешки приоритет: (поврзаност со стратешки приоритет на Владата, согласно Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија 2024-2028 <https://vlada.mk/strateshki-prioriteti?ln=mk>)

Обезбедување забрзан и одржлив економски раст, повисок животен стандард и квалитет на живот на граѓаните, со придонес кон социјална кохезија, еднакви можности и зголемување на учеството на населението на пазарот на труд.

НППА: (поврзаност со пристапни партнерства и соодветна идентификација на поглавје и подрачје <https://mep.gov.mk/mk-MK/eu-integracii/nacionalnata-programa-za-usvojuvanje-na-pravoto-na-eu>)

Поглавје 19: Социјална политика и вработување, со фокус на социјална заштита и социјална вклученост, политика на вработување и еднакви можности. Иницијативата придонесува кон развој на достапни и квалитетни услуги за грижа, поддршка на учеството на пазарот на труд и родова еднаквост.

Образложение: (опис на состојбите, причини за проблемите кои се предмет на разгледување, цел на предлогот, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт)

Поради стареењето на населението, намалувањето на фертилитетот и континуираната миграција, во земјава расте побарувачката за грижа, додека истовремено се намалува капацитетот на семејствата за обезбедување неформална грижа. И покрај напредокот во изминатите две децении – опфатот со предучилишно образование порасна од околу 15% на над една третина од децата на возраст од 3 до 6 години – значителен дел од децата остануваат надвор од системот, особено во руралните средини, помалите општини и семејствата со пониски приходи, каде пристапот повеќе зависи од местото на живеење отколку од реалните потреби. Формалниот систем за грижа е структурно ограничен: услугите, особено долгорочната грижа и услугите во заедницата, се недоволни и нерамномерно распределени, а пристапот значително зависи од географијата на локалниот капацитет. Домаќинствата, де факто, го носат најголемиот дел од товарот на грижата, при што жените се несразмерно оптоварени со неплатена грижа и имаат ограничени можности за учество на пазарот на труд; стапката на учество на жените на пазарот на труд со години се задржува околу 43% и е значително пониска од онаа кај мажите.

Јавните трошоци за грижа се проценуваат на приближно 1.3% од БДП, а структурата на финансирањето е повеќе насочена кон парични трансфери отколку кон директни услуги. Финансирањето е фрагментирано меѓу сектори и нивоа на власта, без доволно предвидлив механизам за долгорочна грижа. Целта на иницијативата е практична трансформација на системот преку: 1) воспоставување сеопфатна рамка за долгорочна грижа, 2) проширување на услугите за домашна грижа, лична асистенција и одмена на грижа, 3) територијално изедначување на услугите за грижа за деца и ран детски развој, 4) зајакнување на професионалноста на работната сила во областа на грижата, 5) постепена формализација на неформалната грижа, и 6) унапредување на политиките за отсуство и флексибилно работно време за лица со обврски за грижа.

Поконкретно, иницијативата ги предлага следните мерки:

1. Воспоставување на интегрирана рамка за национален систем за грижа под координативно водство на МСПДМ.

Создавање на унифицирана архитектура на политиките што ги поврзува грижата за децата, долгорочната грижа, услугите за лица со попреченост и инструментите на пазарот на трудот под едно стратешко и координативно тело за да се намали фрагментацијата и да се зголеми кохерентноста меѓу секторите. Механизам: воспоставување на интегрирана рамка со подзаконски акт/одлука на Владата за координативно тело под МСПДМ, со надлежности за заедничко планирање и поврзување на политиките за грижа за деца, долгорочна грижа, услуги за лица со попреченост и пазарот на труд.

2. Ребалансирање на трошоците од парични трансфери кон услуги за грижа, со јасни цели на зголемување на уделот на трошоци за услуги.

Постепено менување на составот на финансирањето на грижата кон директно обезбедување услуги (грижа за деца, домашна грижа, услуги во заедницата), осигурувајќи дека со јавните средства се проширува фактичкиот пристап, наместо првенствено финансиски да се компензираат домаќинствата. Механизам: Закон за социјална заштита и годишните буџетски програми — воведување на јасни цели за уделот на трошоци насочени кон директни услуги наспроти парични трансфери, со означување на расходите за грижа.

3. Воведување на наменски механизам за финансирање на долгорочна грижа.

Развој на одржлив столб за финансирање на долгорочна грижа (првично финансиран од даноци, со потенцијално проширување кон социјалното осигурување на долг рок) за да се обезбеди предвидливост и скалабилност како одговор на стареењето на населението. Механизам: Закон за социјална заштита и Закон за буџетите — воспоставување наменски столб за финансирање на долгорочна грижа (првично од даноци, со можно проширување кон социјалното осигурување на долг рок).

4. Зголемување на услугите за грижа во домот и грижа во заедницата.

Давање приоритет на проширувањето на вонинституционалните услуги - домашна грижа, лична асистенција, дневен престој и одмена на грижа - за да се намали зависноста од институционализација и неплатена домашна грижа. Механизам: Закон за социјална заштита — операционализација на веќе предвидените услуги (помош во домот, дневни центри, лична асистенција и услуги во заедницата), кои во пракса имаат ограничена примена, преку минимални стандарди, лиценцирање и загарантирано финансирање, особено надвор од урбаните средини.

5. Проширување на капацитетите за грижа за деца со територијално изедначување.

Проширување на услугите за образование и грижа за деца на рана возраст, особено во недоволно опслужените општини, преку насочени јавни инвестиции и поддршка за алтернативни модели на услуги. Ова вклучува: отворање објекти за грижа за деца во рамки на постојните основни училишта што остануваат делумно празни поради мален број ученици; воведување поттик за „заедничка грижа за деца“, каде лице кое се грижи за свое дете во домот може да згрижува и неколку други деца; и приспособување на работното време на градинките според вообичаеното работно време на родителите. Механизам: Закон за заштита на децата, Национална стратегија за ран детски развој и Програмата за изградба, опремување и одржување на детски установи — насочени јавни инвестиции во недоволно опслужените општини и алтернативни модели на услуги.

6. Зајакнување на општинските капацитети и изедначување на пристапот.

Усогласување на децентрализираните одговорности со соодветно финансирање и технички капацитети, преку трансфери за изедначување и минимални стандарди за услуги за намалување на територијалните нееднаквости. Механизам: Закон за финансирање на единиците на локалната самоуправа и Закон за социјална заштита — трансфери за изедначување усогласени со децентрализираните надлежности и задолжителни минимални стандарди за услуги..

7. Формализирање и професионализација на работната сила во областа на грижата преку постепена транзиција врз основа на стимулации.

Зајакнување на стандардите, сертификација и подобрување на условите за работа во занимањата во областа на грижата и истовремена поддршка на прогресивната формализација на домашната и неформалната грижа преку поедноставени шеми за регистрација, целни субвенции и намалени оптоварувања на придонесите во почетната фаза. Механизам: Закон за социјална заштита, Закон за

работни односи и Закон за придонеси од задолжително социјално осигурување — стандарди и сертификација за занимањата во грижата, со поедноставена регистрација, целни субвенции и привремено намалени придонеси за формализација на домашната и неформалната грижа.

8. Развивање инклузивни патеки за вработување и грижа за жртвите на насилство и ранливите жени.

Создавање доброволни и поддржани патеки за реинтеграција на пазарот на трудот на жртвите на семејно и родово базирано насилство преку обука, сертификација и надгледувано вработување во секторот на услуги за грижа во домот и во заедницата. Ваквите програми треба да комбинираат психосоцијална поддршка, менторство и постепен премин кон формално вработување во секторот за грижа, во соработка со засолништа, центри за социјална работа, општини и лиценцирани даватели на услуги за грижа. Механизам: Закон за спречување и заштита од насилство врз жените и семејно насилство и Оперативен план за активни мерки за вработување — поддржани патеки за реинтеграција преку обука, сертификација и надгледувано вработување во услугите за грижа.

9. Поддршка и признавање на неформалните негуватели.

Воведување целни мерки како што се надоместоци за негуватели/лица кои се грижат за други лица, пензиски кредити и услуги за одмена на грижа за да се намали товарот врз лицата кои се грижат за други лица во семејството и да се признае нивната улога во системот за грижа. Механизам: Закон за социјална заштита и Закон за пензиското и инвалидското осигурување — воведување надоместок за негувател, пензиски кредити за неформалните негуватели и услуги за одмена на грижа.

10. Реформирање на политиките за отсуство за унапредување на родовата еднаквост.

Проширување и редизајнирање на родителското отсуство и отсуството за грижа - особено отсуството за татковство и отсуството за долгорочна грижа - за да се поттикне порамномерна распределба на одговорностите за грижа меѓу мажите и жените. Сегашната асиметрија е изразена: породилното отсуство трае девет месеци, додека татковското е ограничено на само седум дена, а родителското отсуство по породувањето е претежно неплатено и ретко се користи од татковците, поради што постојните одредби функционираат изолирано наместо како дел од интегрирана рамка за грижа. Механизам: измени во Законот за работни односи и Законот за социјална заштита — продолжување на платеното татковско отсуство над сегашните седум дена и воведување неотуѓиво платено родителско отсуство резервирано за таткото (принцип „искористи или изгуби“).

11. Зајакнување на законската примена на флексибилно работно време.

Премин од модели на дискреција на работодавачот кон примена на правата на флексибилна работа, зголемување на усогласеноста помеѓу работата и грижата и поврзување со пазарот на трудот. Механизам: Закон за работни односи — премин од дискреција на работодавачот кон применливо право на флексибилна работа за лицата со обврски за грижа, со надзор над спроведувањето.

12. Справување со општествените норми што влијаат на грижата.

Спроведување интервенции за подигање на свеста и промена на однесувањето за да се променат нормите поврзани со родовите улоги и да се зголеми прифаќањето на формалните услуги за грижа и нивната побарувачка. Интервенциите да вклучат и мерки за поттикнување на поголемо учество на мажите во грижата (на пр. семејна едукација на работното место и наменски кампањи), како услов за трајна прераспределба на неплатената грижа. Механизам: Закон за еднакви можности на жените и

мажите и Стратегијата за родова еднаквост — интервенции за подигање на свеста и семејна едукација на работното место за поголемо учество на мажите во грижата.

13. Унапредување на системите за податоци и транспарентноста на финансирањето на грижата.

Развивање на подобри алатки за мерење (на пр., сателитски сметки за грижа, означување на расходите) за прецизно евидентирање на обезбедувањето на услуги за грижа, тековите на финансирање и неисполнетите потреби. Механизам: Закон за државна статистика — развој на сателитски сметки за грижа во Државниот завод за статистика и означување на расходите за грижа во буџетската класификација.

14. Позиционирање на грижата како економска и социјална инфраструктура.

Интегрирање на грижата во пошироките развојни и фискални стратегии, препознавајќи ја нејзината улога во поддршката на понудата на работна сила, продуктивноста и инклузивниот раст. Механизам: интегрирање на грижата во Фискалната стратегија и националните развојни/секторски стратегии, со признавање на нејзината улога како економска и социјална инфраструктура.

Надлежен орган на државната управа: (надлежно министерство за спроведување на иницијативата)

Министерство за социјална политика, демографија и млади, во координација со Министерство за економија и труд, Министерство за образование и наука, Министерство за финансии и единиците на локална самоуправа.

Очекувани влијанија: (економски влијанија, социјални влијанија, влијанија врз животната средина, административни влијанија и трошоци)

Економски влијанија: Зголемено учество на пазарот на труд, особено на жените, зголемена понуда на работна сила, отворање работни места во секторот грижа и развој на локални услуги.

Социјални влијанија: Подобар пристап до грижа за деца, стари лица и лица со попреченост, намалување на товарот врз семејните негуватели, поголема социјална вклученост и подобра благосостојба на корисниците и негувателите.

Влијанија врз животната средина: Не се очекуваат.

Административни влијанија: Подобра координација меѓу националните институции и општините, стандардизација на услугите и подобро следење на податоците и финансирањето.

Финансиски импликации: (доколку иницијативата има финансиски импликации, се наведува дали се обезбедени потребните средства и од кои извори)

Иницијативата има финансиски импликации. Приоритет е постепено спроведување и пренасочување на дел од постојните расходи кон услуги за грижа. За домашната и грижата во заедницата се предлага комбинација од средства од централниот буџет и општините. Во почетната фаза може да се пилотираат услуги во избрани општини, со јасни индикатори за мониторинг и евалуација.

Прилози (се наведува насловот и авторот, со линк до документот доколку е достапен електронски)

Финанце Тхинк (2026) Студија за политиките бр. 59 – Трансформирање на системите за грижа во Северна Македонија. Достапна на https://www.financethink.mk/wp-content/uploads/2026/05/Study-on-Care-Economy_MKD.pdf

Потпис на застапникот

10.09.2026 година

